

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนที่ 4 สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

STRATEGIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN GROUP 4
SCHOOLS UNDER SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE
AREA OFFICE BANGKOK AREA 1

ฐิติมา ศรีศุภสันต์

Titima Srisuppasan

นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Master's degree student Education Administration Faculty of Education, Bangkokthonburi University

e-mail: 6733100326@bkkthon.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ (1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 และ (2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ตามการประเมินของครู จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การสอน

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรเป็นครูในกลุ่มโรงเรียนที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 887 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 296 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ วิธิดำเนินการวิจัย มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (2) สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (3) เก็บรวบรวมข้อมูล และ (4) วิเคราะห์ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัย พบว่า (1) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และ (2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ตามอายุ ระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
กรุงเทพมหานคร เขต 1

ABSTRACT

The objectives of this research were: (1) To study the level of strategic leadership of school administrators in School Group 4 Under Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1; and (2) to compare the strategic leadership of school administrators in School Group 4 Under Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1 as perceived by teachers, classified by age, educational level, and teaching experience.

This research was survey research. The population consisted of 887 teachers in School Group 4 Under Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1. The sample was 269 teachers, was obtained via stratified random sampling technique. There were four steps of the research procedure: (1) reviews related literature; (2) constructing research instruments; (3) collecting data; and (4) analysis of data. The instrument used for collecting data was a five-point rating scale questionnaire. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, Standard Deviation, and t-test.

Major findings: (1) the overall level of strategic leadership of school administrators in School Group 4 Under Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1, as well as each individual dimension, was at a high level; and (2) there were no statistically significant differences in the overall and individual dimensions of strategic leadership of school administrators when classified by age, educational level, and teaching experience.

Keywords: Strategic Leadership, School Administrators, School Group 4, Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาถือเป็นภารกิจสำคัญของระบบการศึกษา ซึ่งมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับบทบาทและภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษานับเป็นบุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการบริหารจัดการศึกษา เนื่องจากเป็นผู้กำหนดทิศทาง วางแผนกลยุทธ์ และขับเคลื่อนการดำเนินงานของสถานศึกษา ให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยเฉพาะในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีในปัจจุบัน ผู้บริหารจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำที่สามารถปรับตัวและตอบสนองต่อความท้าทายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เป็นรูปแบบภาวะผู้นำที่มุ่งเน้นการมองภาพรวมในระยะยาว การกำหนดวิสัยทัศน์ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ และการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ผู้นำเชิงกลยุทธ์ต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากร การสื่อสาร การสร้างแรงจูงใจ และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อให้บุคลากรในองค์กรเกิดความร่วมมือและมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน ภาวะผู้นำดังกล่าวเกี่ยวข้องกับกระบวนการภายในกลุ่ม ซึ่งผู้นำใช้ความรู้ ความสามารถ และอิทธิพลในการชี้นำ กระตุ้น และโน้มน้าวผู้ตามให้เกิดการยอมรับ เชื่อถือ และปฏิบัติตามจนเกิดผลสัมฤทธิ์ของงานตามเป้าหมายที่กำหนด การบริหารสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จจำเป็นต้องอาศัยการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยครอบคลุมการบริหารงานหลัก 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป ซึ่งทุกด้านมีความสัมพันธ์และเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน การบริหารงานทั่วไปมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการจัดการศึกษาให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ตลอดจนสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (สมศักดิ์ ภัทรกุลวณิช, 2564) ทั้งนี้ ความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษายังต้องอาศัยความร่วมมือจากครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญ

การบริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน ต้องอาศัยความร่วมมือจากครู ชุมชน ผู้ปกครอง และองค์กรภายนอก เพื่อสร้างพลังขับเคลื่อนและความยั่งยืน อย่างไรก็ตาม บุคคลที่มีบทบาทสำคัญสูงสุดในการกำหนดทิศทางและผลักดันการดำเนินงานของสถานศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้นำในการบริหารจัดการทรัพยากรและกลไกต่าง ๆ ให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ (พ.ศ. 2559-2563) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่า โรงเรียนกลุ่ม 4 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 หลายแห่งยังมีผลการประเมินในระดับต่ำกว่ามาตรฐาน โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาทักษะด้านการบริหารจัดการ อย่างลึกซึ้งและรอบด้าน (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2561) นอกจากนี้ รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาในกลุ่มดังกล่าวยังระบุถึงปัญหาในการแปลงกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการขาดการประสานความร่วมมือ จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการใช้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ เพื่อวางแผน กำหนดทิศทาง และบริหารจัดการตามนโยบายการจัดการศึกษาแห่งชาติอย่างสอดคล้องและมีประสิทธิภาพ โดยการบริหารที่ดีต้องมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อสร้างคุณภาพการศึกษาที่ตอบโจทย์การเปลี่ยนแปลงของสังคม จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพการบริหารจัดการของผู้บริหารที่จะต้องนำความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์มาใช้ในการบริหารจัดการ วางแผน การกำหนดทิศทางกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติที่บรรลุเป้าหมายและสอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาแห่งชาติ โดยใช้ความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่คาดหวังอยู่ในระดับน้อย ส่งผลให้ยังมีสถานศึกษาที่ไม่ได้การรับรองมาตรฐานสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นข้อมูลในการพัฒนา การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต่อสถานศึกษามากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูจำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การสอน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในกลุ่มโรงเรียนที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 11 โรงเรียน มีครูทั้งหมด 887 คน ปีการศึกษา 2568

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในกลุ่มโรงเรียนที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan. (1970) ที่ความเชื่อมั่นไม่น้อยกว่า 95 % ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 269 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วนของประชากร (Proportional Stratified Random Sampling)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ตามแนวคิดของ DuBrin (2004) ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) การคิดในระดับสูง 2) การสร้างสรรค์กลยุทธ์ด้วยข้อมูลที่หลากหลาย 3) การคาดการณ์และการกำหนดอนาคต 4) การคิดเชิงปฏิบัติ 5) การกำหนดวิสัยทัศน์เชิงสร้างสรรค์

3. ขอบเขตตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพของครูในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การสอน

ตัวแปรตาม ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่กลุ่มโรงเรียนที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 5 ด้าน ดังนี้ 1) การคิดในระดับสูง 2) การสร้างสรรค์กลยุทธ์ด้วยข้อมูลที่หลากหลาย 3) การคาดการณ์และการกำหนดอนาคต 4) การคิดเชิงปฏิบัติ และ 5) การกำหนดวิสัยทัศน์เชิงสร้างสรรค์

4. เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

4.1 ลักษณะเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) มุ่งสำรวจข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การสอน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ในขอบข่าย 5 ด้าน คือ ด้านด้านการคิดในระดับสูง ด้านการสร้างสรรค์กลยุทธ์ด้วยข้อมูลที่หลากหลาย ด้านการคาดการณ์และการกำหนดอนาคต ด้านการคิดเชิงปฏิบัติ และด้านการกำหนดวิสัยทัศน์เชิงสร้างสรรค์ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีหลักเกณฑ์ในการให้ระดับคะแนน ดังนี้

- ระดับ 5 คะแนน หมายถึง ผู้บริหารมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับมากที่สุด
- ระดับ 4 คะแนน หมายถึง ผู้บริหารมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับมาก
- ระดับ 3 คะแนน หมายถึง ผู้บริหารมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับปานกลาง
- ระดับ 2 คะแนน หมายถึง ผู้บริหารมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับน้อย
- ระดับ 1 คะแนน หมายถึง ผู้บริหารมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.2 วิธีการสร้างเครื่องมือ ศึกษาค้นคว้าตำรา วารสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพและปัญหาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 เพื่อเป็นแนวทางในการสร้าง แบบสอบถาม ซึ่งได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1) ศึกษาวิธีการสร้าง แบบสอบถาม จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2) ศึกษาความหมาย ทฤษฎี หลักการ แนวคิด องค์ประกอบ เพื่อนำมาจัดทำนิยามเชิงปฏิบัติการ (หรือนิยามศัพท์เฉพาะ) และนำนิยามเชิงปฏิบัติการมาเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถาม

3) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นขอความเห็นจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องเหมาะสม ความครอบคลุมของเนื้อหา และการใช้ภาษาในแบบสอบถาม

4) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วตามคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ

5) หาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item - Objective Congruence: IOC) ได้ค่า IOC ทุกข้ออยู่ระหว่าง 0.67-1.00

6) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการทดสอบ

ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient) ของครอนบาช (Conbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .996

7) เมื่อได้ค่าความเชื่อมั่นแล้วจึงทำชุดแบบสอบถามฉบับจริงเพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

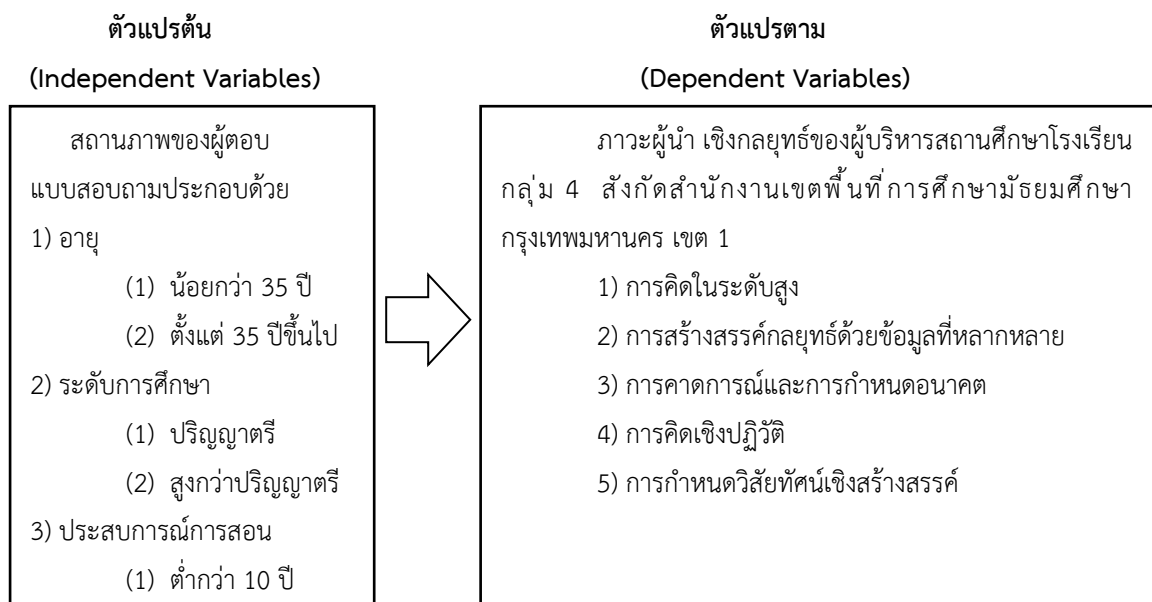
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ 1) การหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา IOC 2) หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์และแอลฟา (α -coefficient) ของครอนบาช

5.2 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ 1) ร้อยละ 2) ค่าเฉลี่ย และ 3) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.3 สถิติที่ใช้ตรวจสอบสมมติฐาน ใช้ค่าสถิติการทดสอบค่าที่แบบค่าเฉลี่ย 2 กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน (t-test Independent)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่ม 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 สรุปผลได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่ม 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านสรุปได้ดังนี้

1.1 ด้านการคิดในระดับสูงโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารสามารถบูรณาการข้อมูลจากหลากหลายแหล่งเพื่อนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาในเชิงสร้างสรรค์ ผู้บริหารใช้วิจารณญาณอย่างรอบคอบในการตัดสินใจเชิงนโยบายที่สำคัญของสถานศึกษา และผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษามีความเข้าใจและมองเห็นความสัมพันธ์เชิงระบบขององค์กร ตามลำดับ

1.2 ด้านการสร้างสรรค์กลยุทธ์ด้วยข้อมูลที่หลากหลาย ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรกได้แก่ ผู้บริหารมีความสามารถในการกลั่นกรองและสังเคราะห์ ข้อมูลจำนวนมากเพื่อระบุประเด็นสำคัญที่จำเป็นต่อการวางแผน ผู้บริหารเปิดรับและแสวงหาข้อมูลหรือองค์ความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง และผู้บริหารนำข้อมูลเกี่ยวกับบริบทและความต้องการของชุมชนมาเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางการบริหารสถานศึกษา ตามลำดับ

1.3 ด้านการคาดการณ์และการกำหนดอนาคต ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ผู้บริหารตัดสินใจโดยคำนึงถึงผลกระทบในระยะยาวต่อสถานศึกษามากกว่าผลประโยชน์ในระยะสั้น ผู้บริหารสามารถชี้แนะและสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ เพื่อร่วมกันกำหนดทิศทางในอนาคตของสถานศึกษา และผู้บริหารส่งเสริมการวางแผนตามสถานการณ์จำลองเพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับอนาคตที่ไม่แน่นอนตามลำดับ

1.4 ด้านการคิดเชิงปฏิวัติ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ผู้บริหารกล้าจะตั้งคำถามและท้าทายสมมติฐานหรือแนวปฏิบัติเดิม ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ผู้บริหารมุ่งแสวงหาแนวทางที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดแทนการพัฒนาเพียงเล็กน้อย และผู้บริหารสามารถเชื่อมโยงทรัพยากรเครือข่ายและความร่วมมือจากภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อนำมาสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมอย่างยั่งยืนตามลำดับ

1.5 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์เชิงสร้างสรรค์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ผู้บริหารกำหนดทิศทางการพัฒนาได้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ผู้บริหารมีความคิดสร้างสรรค์ในการวางเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ และผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่ม 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ตามการประเมินโดยจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การสอน พบว่า

2.1 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนกลุ่ม 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ตามการประเมินของครูจำแนกตามอายุ โดยภาพรวม พบว่า ครูที่มีอายุน้อยกว่า 35 ปี มีการประเมินภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 และครูที่มีอายุ 35 ปีขึ้นไป มีการประเมินโดยเฉลี่ยเท่ากับ 4.73 เมื่อทำการเปรียบเทียบ พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการคาดการณ์และการกำหนดอนาคตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกัน

2.2 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนกลุ่ม 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ตามการประเมินของครูจำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวม พบว่า ครูที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีมีการประเมินภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่ม 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 เฉลี่ยเท่ากับ 4.69 และครูที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีการประเมินเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 เมื่อทำการเปรียบเทียบตามการประเมินของครูทั้ง 2 กลุ่มที่มีระดับการศึกษาต่างกัน พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าไม่แตกต่างกัน

2.3 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนกลุ่ม 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ตามการประเมินของครูจำแนกตามประสบการณ์สอนโดยภาพรวม พบว่า ครูที่มีประสบการณ์สอนน้อยกว่า 10 ปีมีการประเมินภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่ม 4

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 เฉลี่ยเท่ากับ 4.69 และครูที่มีประสบการณ์สอน ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไปมีการประเมินเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 เมื่อทำการเปรียบเทียบตามการประเมินของครูทั้ง 2 กลุ่ม ที่มีประสบการณ์สอนต่างกัน พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์เชิงสร้างสรรค์ ด้านการคิดเชิงปฏิกิริต ด้านการสร้างสรรคกลยุทธ์ด้วยข้อมูลที่หลากหลาย ด้านการคาดการณ์และการกำหนดอนาคต และด้านการคิดในระดับสูง ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Dubrin (2004) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ประกอบด้วยคุณลักษณะเฉพาะพฤติกรรม และแนวทางการดำเนินงานโดยรวม ซึ่งเป็นการผสมระหว่างภาวะผู้นำที่มีความสามารถพิเศษและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1. การคิดในระดับสูง ซึ่งเป็นความสามารถในการคิดเชิงนามธรรม และการคิดเชิงระบบเพื่อรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ อันนำไปสู่การวางแผนและการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ 2. การสร้างสรรคกลยุทธ์ด้วยข้อมูลที่หลากหลาย ผู้นำต้องสามารถใช้ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมและการปรึกษาหารือ เพื่อให้การตัดสินใจสอดคล้องกับบริบทปัจจุบันและหลีกเลี่ยงการยึดติดกับแนวปฏิบัติเดิม 3. การคาดการณ์และการกำหนดอนาคต เป็นความสามารถในการมองแนวโน้มและผลกระทบในระยะยาว โดยอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกและสถานการณ์อย่างรอบด้าน เพื่อเตรียมความพร้อมขององค์กรต่อการเปลี่ยนแปลง 4. การคิดเชิงปฏิกิริต เป็นการท้าทายแนวคิดหรือแนวปฏิบัติเดิม และมุ่งสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ เพื่อสร้างความได้เปรียบและความยั่งยืนให้แก่องค์กร 5. การกำหนดวิสัยทัศน์เชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการกำหนดทิศทางในอนาคตที่ชัดเจนและสร้างแรงบันดาลใจ โดยมุ่งชี้แนะภาพรวมขององค์กรในระยะยาว เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินงาน และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับแนวคิดของ Senge (1990) กล่าวว่า ภาวะผู้นำแบบใหม่ในฐานะผู้สร้างวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ว่าคนที่จะก้าวไปสู่ความเป็นเลิศได้นั้นจะต้องมี วิสัยทัศน์ส่วนตัวตน คือ มีจุดมุ่งหมาย มีความหวังที่จะไปอย่างไรอย่างหนึ่งในอนาคต มีแรงมุ่งมั่นใฝ่ดี คือ มีวิสัยทัศน์แล้วก็ต้องมีแรงมุ่งมั่นที่จะลงมือทำกิจทั้งปวงให้บรรลุต่อผลสำเร็จ มีความมุ่งมั่นฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ มีความคิดวิเคราะห์สิ่งใด ๆ ด้วยเหตุผล จากผลการวิจัยที่พบว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ซึ่งมีการกำหนดนโยบายและแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การกำหนดวิสัยทัศน์ และการบริหารการเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้ผู้บริหารสามารถแสดงพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ได้อย่างชัดเจนในทางปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิขญา จะเรียมพันธ์ (2563) ที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และบางด้านอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาไทยมีศักยภาพด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในระดับสูง ซึ่งมีผลการวิจัยในทิศทางเดียวกันกับ เหมือนฝัน นันทียกุล (2563) ได้ทำการศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่ความเป็นเลิศในจังหวัดนครปฐม ผลการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งภาพรวมและรายด้าน ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนที่ 4 มีความเข้มแข็งทั้งในเชิงนโยบายและการปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้สามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่ม 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ตามการประเมินโดยจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การสอน ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 เมื่อจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การสอน โดยภาพรวม พบว่า ผลการประเมินไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนดังกล่าวได้รับการคัดเลือกและพัฒนาภายใต้ระบบและนโยบายเดียวกันจากหน่วยงานต้นสังกัด ส่งผลให้มีแนวทางการบริหารงานและการแสดงภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งนภา นิรงบุตร (2561) ซึ่งได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน เมื่อพิจารณาลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์และการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ ด้านการมีคุณธรรมจริยธรรม ด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรให้มีสมรรถนะหลักเชิงพลวัต และด้านการพัฒนาและบริหารทรัพยากรในองค์กรให้มีประสิทธิภาพ ตามลำดับ 2. ระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน มีความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกันทุกด้าน ผลการวิจัยดังกล่าวสนับสนุนผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่า การรับรู้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกันตามลักษณะส่วนบุคคลของครูผู้ประเมินและในทำนองเดียวกันสอดคล้องกับรัชฎาพร วัชรวิชานันท์ (2567) ได้ทำการศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา โดยผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมาอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างสมรรถนะด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มากกว่าการคำนึงถึงลักษณะส่วนบุคคล เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยพบว่า ด้านการคิดในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ผู้บริหารสถานศึกษาควรได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบในด้านการคิดเชิงระบบ การคิดวิเคราะห์ และการคิดเชิงนามธรรม โดยหน่วยงานต้นสังกัด ควรจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการและการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องที่มุ่งเสริมสร้างสมรรถนะด้านการวางแผน และการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการแสดงความคิดเห็น การวางแผน และการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการคิดในระดับสูงและการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ และยกระดับศักยภาพขององค์กรในระยะยาว

3. ควรส่งเสริมการใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเป็นระบบในการบริหารจัดการสถานศึกษา เช่น การใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ และเครื่องมือดิจิทัลในการวางแผนกลยุทธ์ การติดตามและการประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ให้มีความถูกต้อง โปร่งใส และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบททางการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรม รูปแบบการบริหาร และกระบวนการแสดงภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในเชิงลึก อันจะช่วยอธิบายผลการวิจัยเชิงปริมาณได้อย่างรอบด้านและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
2. ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังกลุ่มโรงเรียนหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ รวมถึงศึกษาตัวแปรเพิ่มเติม เช่น วัฒนธรรมองค์กร รูปแบบการบริหาร หรือผลลัพธ์ด้านประสิทธิผลของสถานศึกษา เพื่อเปรียบเทียบและยืนยันความสอดคล้องของผลการวิจัยในบริบทที่หลากหลาย ซึ่งจะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือและการนำผลการวิจัยไปใช้เชิงนโยบายได้อย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2561). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชฎาพร วัชรวิชานันท์. (2567). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา. *วารสารมณีเชษฐารามวัดจอมมณี*, 7(5), 614-638.
- รุ่งนภา นีรชบุตร. (2561). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ฯ.
- สมศักดิ์ ภัทรกุลวณิช. (2564). *การบริหารสถานศึกษา*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2563). *รายงานผลการประเมินคุณภาพ ภายนอก ระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบสี่ (พ.ศ. 2559–2563)*. กรุงเทพฯ: สมศ.
- เหมือนฝัน นันทียกุล. (2562). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนเอกชน **สู่ความเป็นเลิศในจังหวัดนครปฐม**. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- อภิชญา จะรัมย์พันธ์ และ สงวน อินทร์รักษ์. (2563). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย ศิลปากร*, 11(2), 1-16.
- DuBrin, A. J. (2004). *Leadership: Research findings, practice, and skills*-(5th ed.). Boston, MA: Houghton Mifflin.
- Senge, P. M. (1990). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. Doubleday.